

Mladá veda

Young Science

Špeciálne vydanie

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 14., špeciálne číslo vydané v auguste 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: V lese. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translatológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Inštitút pre vedu, kultúru a spoločenský rozvoj

IČO: 57728038, Bajkalská 12B, 080 01 Prešov, Slovensko

v spolupráci s vydavateľstvom UNIVERSUM-EU, spol. s r. o.

SOCIÁLNE DÔSLEDKY RODINNEJ PATOLÓGIE A TRANSGENERAČNEJ TRAUMY U ADOLESCENTNEJ KLIENTKY: PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA ZO SOCIÁLNEJ PRÁCE

SOCIAL CONSEQUENCES OF FAMILY PATHOLOGY AND TRANSGENERATIONAL
TRAUMA IN AN ADOLESCENT CLIENT: A SOCIAL WORK CASE STUDY

Nataša Bujdová, Patrik Jusko¹, Marek Stachoň²

Nataša Bujdová pôsobí ako pedagóg na Vysokej škole sv. Alžbety, venuje sa supervízii a misijnno-charitatívnej činnosti. Marek Stachoň pôsobí ak prorektor na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety a vedúci pracoviska v Banskej Bystrici. Venuje sa štrukturálnym sociálnym problémom, sociálnej spravodlivosti, sociálnej kritike, etike sociálnej práce a problému migrácie. Patrik Jusko je študentom Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, odbor sociálna práca.

Nataša Bujdová works as a lecturer at St. Elizabeth University and is involved in supervision as well as missionary and charitable activities. Marek Stachoň serves as Vice-Rector at St. Elizabeth University of Health and Social Work and as Head of its Banská Bystrica campus. His professional interests include structural social problems, social justice, social criticism, social work ethics, and migration. Patrik Jusko is a student of social work at St. Elizabeth University of Health and Social Work in Bratislava.

Abstract

The paper addresses the issue of a dysfunctional family system, domestic violence, and their psychosomatic consequences for adolescent development from the perspectives of social work and psychology. The theoretical section defines the family as the primary agent of socialization and analyses the risks of emotional deprivation and individual deterioration within a family crisis. Through a case study of an adolescent client, Lucia, the practical section documents concealed domestic terror, the father's alcoholism, the mother's emotional coldness, and severe sibling bullying, including psychological blackmail. The paper provides

¹ Adresa pracoviska: doc. PhDr. Nataša Bujdová, PhD., Bc. Patrik Jusko, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, Ústav sociálnej práce, Bratislava, Námestie 1. mája č. 1, 810 06 Bratislava
E-mail: bujdova@vssvalzbety.sk, patrik.jusko230426@seuniversity.eu

² Adresa pracoviska: doc. PhDr. Marek Stachoň, PhD., Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Ústav sv. Sára de Marseille, Tatranská 10, 974 11 Banská Bystrica
Email: stachon@vssvalzbety.sk

a detailed examination of the multidisciplinary diagnostic process conducted between 2021 and 2022, encompassing psychological, psychiatric, and special educational assessments, and analyses the psychosomatic manifestations of traumatic experiences. The conclusion reflects on the client's current adulthood, her resistance to therapy, and her refusal of assistance.

Keywords: family pathology, refusal of assistance, sibling bullying, social integration, transgenerational trauma

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou dysfunkčného rodinného systému, domáceho násilia a ich psychosomatických dôsledkov na vývin adolescenta z pohľadu sociálnej práce a psychológie. Teoretická časť definuje rodinu ako primárny socializačný činiteľ a analyzuje riziká emočnej chudoby a deštrukcie jedinca v prostredí rodinnej krízy. Praktická časť prostredníctvom kazuistiky adolescentnej klientky Lucie dokumentuje skrytý domáci teror, alkoholizmus otca, emočný chlad matky a závažné súrodenecké šikanovanie vrátane psychického vydierania. Práca podrobne sleduje multiodborovú diagnostiku z rokov 2021 – 2022 (psychologickú, psychiatrickú a špeciálno-pedagogickú) a analyzuje psychosomatické vyústenie traumatických zážitkov. Záver príspevku reflektuje aktuálnu dospelosť klientky, jej odpor k terapii a odmietanie pomoci.

Kľúčové slová: odmietanie pomoci, rodinná patológia, súrodenecké šikanovanie, sociálna integrácia, transgeneračná trauma

Úvod

Rodina predstavuje pre každého človeka primárnu socializačnú skupinu a základný vzťahový rámec, ktorý zásadným spôsobom formuje celú podstatu ľudskej psychiky. V ideálnom prípade má rodinné prostredie fungovať ako „bezpečný prístav“ – miesto, kde dieťa získava saturáciu základných citových potrieb, bezpodmienečné prijatie, pocit istoty a stability. Ako v tejto súvislosti uvádza Dvonč (2025), „rodinu tiež je možné vnímať ako významný činiteľ socializácie a dáva dieťaťu prvé a veľmi silné skúsenosti do života. Dieťa v rodine vidí správanie sa druhých, spoluprácu, vzájomnú pomoc, postoje a názory ako aj hodnoty otca a matky.“ Zdravá rodinná dynamika učí jedinca dôvere v seba samého a vo vonkajší svet, čo je kľúčovým predpokladom pre zdravý psychický vývin, úspešnú socializáciu a neskoršie zvládanie záťažových situácií. Predstava rodiny ako bezpečného prístavu však v mnohých prípadoch naráža na tvrdú realitu. Na jednej strane stojí sociálna deprivácia, kedy „mnohé deti vyrastajú v sociálne znevýhodnenom prostredí, v ktorom absentujú pozitívne vzory a stabilné rodinné prostredie“ (Bujda, Gerec, 2026, s. 373). Na druhej strane však moderná spoločnosť čelí fenoménu tzv. emočnej chudoby v bohatých rodinách, kde materiálna saturácia nahrádza skutočný záujem o dieťa. Tento trend dopĺňa Špánik (2026, s. 387) tvrdením, že „pod povrchom materiálnych úspechov často pretrváva psychické preťaženie a smútok za chýbajúcou rodinou“. Ak však rodina v týchto úlohách zlyhá, dôsledky pre vývin dieťaťa bývajú fatálne. Ako poznamenávajú Bujda a Vargová (2023 In: Prohuman) „ak rodina neplní svoje základné funkcie vo vzťahu k jej členom a spoločnosti ako takej, začína pôsobiť deštrukcia vlastného člena“. Predkladaná kazuistika dokumentuje prípad adolescentnej

klientky Lucie (z dôvodu dodržania etických princípov a ochrany osobných údajov boli všetky mená v kazuistike zmenené), ktorej rodinné prostredie fatálne zlyhalo vo svojej základnej ochranej a podpornej funkcii. Prípadová štúdia poukazuje na závažný rozpor medzi navonok stabilným, primeraným materiálnym zabezpečením rodiny a vnútornou emocionálnou depriváciou a terorom, v ktorom klientka reálne vyrastala. Zlyhanie rodinného systému so sebou prináša nielen okamžité utrpenie, ale aj dlhodobé, hlboko skryté rany, ktoré sa aktivujú v období dospievania. Bujda (2021 In: Prohuman) v tejto súvislosti upozorňuje, „že rodina môže vytvárať priaznivé domáce podmienky pre závislého člena, ktoré mu umožnia abstinovať a tráviť viac času so svojimi blízkymi po návrate z liečebného pobytu. Nie je to však v kompetencii každej rodiny, nakoľko pre alkoholizmus jej člena mohlo dôjsť k narušeným rodinným vzťahom.“ Za zatvorenými dverami rodín v kríze sa často odohrávajú skryté bolesti, závislosti a rozbité vzťahy, z ktorých sa obeť len veľmi ťažko spamätávajú. Pri takýchto situáciách je dôležité, aby odborní pracovníci disponovali primeraným povedomím o možnostiach krízovej intervencie pri domácom násilí (Kimpanová, Baláži, Oláh, 2023). U Lucie sa tieto dôsledky domova odrážajú v podobe vypadávania vlasov a paralyzujúceho strachu z prenosu tejto transgeneračnej traumy do jej vlastnej budúcnosti.

Cieľom tejto kazuistiky je analyzovať deštruktívny vplyv rodinnej patológie – konkrétne alkoholizmu otca, domáceho násillia, emočne chladného prístupu matky a závažnej súrodeneckej viktimizácie – na psychické a somatické zdravie dieťaťa. Práca podrobne sleduje, ako absencia bezpečného rodinného zázemia a spomínaná deštrukcia rodinného systému viedla k rozvoju masívnych úzkostí, patologických obranných mechanizmov a psychosomatických ťažkostí. Zároveň sa zameriava na možnosti intervencie pomáhajúcich profesií s cieľom pomôcť klientke prekonať tieto závažné následky. Práve odborná pomoc môže klientke otvoriť cestu k budovaniu zdravých partnerských väzieb v dospelosti, keďže „vznik vzťahu býva popísaný ako prechod od atraktivity a recipročnej voľby ku koordinovanému záväzku. Vzťah sa stabilizuje vtedy, keď partneri vytvoria opakujúce sa vzorce dôvery, zdieľania, zvládania konfliktov a spoločného rozhodovania“ (Vrba, 2026, s. 406). Absencia týchto zdravých vzorcov v Luciinej primárnej rodine podčiarkuje dôležitosť terapeutickú a sociálnej intervencie.

Anamnestické údaje

- Meno klientky (pseudonym): Lucia
- Vek / Vývinové obdobie: Adolescencia (stredoškôlka)
- Rodinná konštelácia: Tretie dieťa z pôvodného manželstva Alexandra a Jany
- Súrodenci: Tomáš (najstarší, v čase rozvodu už plnoletý), Patrik (o 2 roky starší ako klientka)
- Sociálno-ekonomický status pôvodnej rodiny: Štandardný (vlastný priestraný šesťizbový dom, kompletne materiálne zázemie, dostatok hračiek, vlastný priestor pre každé dieťa)
- Aktuálny právny stav: Manželstvo rodičov rozvedené, klientka na základe súdneho rozhodnutia zverená do výlučnej osobnej starostlivosti otca, kontakt s matkou obmedzený na minimum

- Somatické a psychické prejavy v súčasnosti: Hlboká introverzia, úzkostné stavy, pretrvávajúca trauma z detstva, vypadávanie vlasov (alopécia), existenciálne obavy z prenosu transgeneračnej traumy do budúcich vlastných rodičovských vzťahov.

Naratívny text kazuistiky

Lucia prichádza na svet a vyrastá v podmienkach, ktoré by nezainteresovaný pozorovateľ zvonku mohol označiť za ideálne, ba až privilegované. Rodina obývala veľký, šesťizbový rodinný dom. Každé z troch detí malo k dispozícii dostatok osobného priestoru – vlastnú posteľ, hračky a svoj kútik. Toto materiálne zabezpečenie tvorilo len kulisu pre hlbokú rodinnú patológiu. Skutočná realita každodenného života v dome bola definovaná ťažkými alkoholickými excesmi otca Alexandra. Tieto stavy opitosti pravidelne prerastali do brutálneho fyzického násillia, kedy otec pred očami svojich detí surovo bil ich matku Janu. Chronický strach, krik a bezmocnosť hlboko poznačili rané behaviorálne prejavy a psychiku malej Lucie. Dieťa si v rámci puđu sebazáchovy vyvinulo obranné mechanizmy založené na absolútnej neviditeľnosti. Pri rodinnom stole jedávala v tichu, nikdy neprejavovala vyberavosť v jedle a bez slov skonsumovala všetko, čo dostala. Naučila sa úplne potlačiť akýkoľvek verbálny prejav vlastnej vôle či odporu. Velila jej totiž skúsenosť, že za seba menší náznak odvrávania, neposlušnosti či obyčajnej matkinej zlej nálady okamžite nasledoval krutý fyzický trest. Hoci mala Lucia príkladne vypestované hygienické návyky a navonok fungovala mechanicky správne, v hĺbke duše sa uzatvárala do seba. Na strednej škole z nej bola tichá, utiahnutá dievčina, ktorá v sebe dusila masívny blok voči vzdelávaniu, pričom jej najväčším spúšťačom úzkosti bol predmet história. Významným traumatizačným faktorom v jej živote bola aj úplná, vysoko deštruktívna súrodenecká dynamika. V rannom detstve pritom Lucia prežívala najbližší a najotvorenejší vzťah so svojím o dva roky starším bratom Patrikom. Lucia si na tieto prvé roky pamätá ako na jediné svetlé obdobie, kedy s Patrikom tvorili nerozlučnú dvojicu. Spoločne trávili prázdniny u starého otca, kde prežívali bezstarostné detské dobrodružstvá – v izbách hrávali hokej s kuchynskými varechami, svojvoľne premiestňovali nábytok, liezli po stromoch na dvore, naháňali domáce sliepky a spoločnými silami detsky provokovali a rozčuľovali starého otca. Lucia brata Patrika úprimne a hlboko milovala. S postupujúcim časom sa však pod vplyvom toxického napätia v dome začal ich súrodenecký vzťah radikálne transformovať k horšiemu. Patrik začal preberať agresívne vzorce správania rodičov a Luciu systematicky šikanoval. Celé to odštartovalo drobnými krádežami a privlastňovaním si vecí – kedykoľvek matka kúpila Lucii nejakú drobnosť alebo sladkosť, Patrik jej to bezohľadne vzal. Tento model sa upevnil na pravidlo, že všetko, čo patrilo Lucii, automaticky vlastnil a kontroloval Patrik. Neskôr verbálne útoky prerástli do fyzického násillia. Bitky zo strany brata sa začali stupňovať, boli čoraz dlhšie, intenzívnejšie a bolestivejšie. Akonáhle Lucia odmietla splniť jeho príkaz alebo mu v sebaobrane odvrkla, nasledoval okamžitý krutý trest. Patrik nestrácal zábrany ani pred svojimi rovesníkmi; udrieť vlastnú sestru pred kamarátmi zo štvrte preňho znamenalo vrchol hrdinstva, spoločenskej prestíže a chlapčenskej „frajeriny“. V Lucii sa prebúdza hlboká nenávisť, no jej city zostali paralyzované extrémnou ambivalenciou. Napriek prežívanému teroru brata stále milovala. Keď sa ocitli na ulici medzi ostatnými

deťmi a hrozilo, že Patrika niekto zmláti, Lucia sa neváhala postaviť medzi nich, plakala a úpenlivo prosila útočníkov, aby jej bratovi neublížovali.

Ešte rafinovanejšiu formu mučenia predstavovalo permanentné psychické vydieranie, na ktorom sa Patrik podieľal spolu s najstarším bratom Tomášom. Bratia zneužívali detskú dôverčivosť Lucie a vytvorili si mýtus o takzvanom „Slovníčku“. Presviedčali ju, že vlastnia tajný, pred rodičmi ukrytý zošit, do ktorého podrobne zapisujú každé jedno jej zlé slovo, prehrešok, chybu či tajomstvo, o ktorom dospelí nevedia. Tento fiktívny, neexistujúci zošit sa pre oboch bratov stal absolútnym mocenským nástrojom, ich najväčším esom v rukách. Kedykoľvek potrebovali Luciu zlomiť, vytiahli hrozbu „Slovníčka“ a prinútili ju urobiť presne to, čo od nej vyžadovali. Dievča tak žilo v permanentnom strachu z odhalenia. Kvôli tejto rafinovanej manipulácii sa ocitla v absolútnej sociálnej a emocionálnej izolácii. So svojimi každodennými problémami v škole či v krutom súrodeneckom prostredí sa nemala na koho obrátiť. Predstava, že by hľadala pomoc u rodičov, bola pre ňu nepredstaviteľná, nakoľko z oboch dospelých mala panický strach.

Spomienky na otca Alexandra boli v jej mysli rozmazané a dlho ich nevnímala ako kľúčové pre formovanie svojej osobnosti. V pamäti jej uviazli len krátke, izolované útržky z ranného detstva – prechádzky lesným chodníkom, spoločné hľadanie húb v machu alebo chvíle, keď ju otec učil plávať. Tieto neutrálne zážitky však prekryl intenzívny strach, ktorý sa naplno rozvinul v prvom ročníku na strednej škole. Otec sa v tom čase prejavoval ako chladný, extrémne prísny a autoritatívny, ktorý na dcéru kládol neprimerané vzdelávacie nároky. Každý večer ju podroboval vyčerpávajúcemu domácom skúšaniam z učebnice histórie. Lucia musela stáť pred ním, zatiaľ čo on mechanicky kontroloval text a dookola jej chladne diktoval ďalšie a ďalšie historické fakty, detaily a letopočty. V dievčati tento prístup zakaždým vyvolával vlnu bezmocnosti a masívnej úzkosti, čo vyústilo do hlbokého, celoživotného odporu k histórii a ku škole ako takej. Počas týchto večerných výsluchov sa Lucia bála akokoľvek protestovať alebo prejsť únavu. V absolútnom tichu sa v nej triaslo celé telo, pretože nikdy nevedela odhadnúť otcovu náladu a prežívala neistotu, či namiesto ďalšej otázky nepríde tvrdá fyzická rana. Tento konkrétny domáci teror napokon pominul len vďaka tomu, že matka Jana, ničená manželovým neustálym pitím a agresivitou, podala oficiálnu žiadosť o rozvod. Súd po prejednaní vecí manželstvo právoplatne rozviedol. Najstarší syn Tomáš bol v tom čase už plnoletý a osamostatnil sa, zatiaľ čo mladší súrodenci Patrik a Lucia boli zverení do výlučnej osobnej starostlivosti a výchovy matky. Až po tomto formálnom rozpade rodiny Lucia paradoxne pocítila, že otec o ňu a o brata Patrika prejavuje skutočný, hlboký záujem. Deti k nemu začali dochádzať na pravidelné pobyty každý druhý víkend. Počas týchto dní Lucia s prekvapením zistila, že otec ich má v skutočnosti rád, záleží mu na nich a v rámci svojich možností sa im snaží odovzdať všetko, čo potrebujú, a čo im na očiach vidí.

V ostrom kontraste s tým stál jej vzťah s matkou Janou, ktorý bol permanentnou citovou katastrofou. Drvivá väčšina negatívnych a temných spomienok úplne vytlačila akékoľvek pekné momenty a tieto zážitky sa Lucii dodnes premietajú v hlave ako traumatický film. Ako kľúčové memento celého narušeného vzťahu matky a dcéry Lucia identifikuje banálnu, no pre dieťa fatálnu situáciu z prvého ročníka základnej školy. V ten deň dostala od svojej pani učiteľky svoj úplne prvý školský zošit. Dievčatko prežívalo obrovskú, čistú detskú

radosť a hrdosť. Bol to jej prvý skutočný zošit – nie ten desivý, neexistujúci „Slovníček“, ktorým ju mučili bratia, ale niečo skutočné, čo patrilo len jej. Plná nadšenia a očakávania utekala domov, aby sa so svojím úspechom pochválila mame. Keď však pred matku predstúpila, ukázala jej zošit a nadšene o ňom rozprávala, matka si nedala ani minimálnu námahu, aby odtrhla zrak od svojej práce, na zošit sa vôbec nepozrela a neodpovedala dcére jediným pekným či uznanlivým slovom. Tento moment chladného odmietnutia Luciu hlboko zasiahol a vnútorne zlomil. Hoci táto spomienka na určitý čas v dôsledku vytesnenia zmizla z jej vedomia, s plnou intenzitou sa jej z ničoho nič vrátila do mysle (ako flashback) v prvom ročníku na strednej škole. Od tohto dňa Lucia v sebe definitívne uzavrela akúkoľvek potrebu zdieľať s matkou čokoľvek zo svojho vnútra – nehovorila jej o dobrých veciach, úspechoch, ale ani o problémoch či bolestiach. Prijala totiž chladný záver, že matku jej život v skutočnosti absolútne nezaujíma.

Situáciu v domácnosti výrazne zhoršovalo aj to, že matka uplatňovala vo výchove extrémne rozdiely a z Lucie vedome spravila obetného baránka celej rodiny. Kým brat Patrik bol bezhranične protežovaný a milovaný, Lucia musela neustále ustupovať, znášať príkoria, ponižovanie a fyzické násilie. Lucia slúžila matke ako ventil pre jej vlastnú frustráciu a zlosť. Kedykoľvek matku nahneval syn Patrik, mama namiesto neho surovo zbila Luciu. Keď brat matke drzo odvrával, hnev dopadol opäť na Luciu. Dokonca aj v situáciách, kedy matka nevedela v dome nájsť svoju peňaženku alebo jej pri varení prihoreli zemiaky, za všetko bola automaticky vinná Lucia a nasledovala brutálna bitka. Matka dcéru fyzicky napádala a verbálne degradovala väčšinu času, pričom jej vôbec neprekážalo, že na to nemá žiadny reálny dôvod. Toto ponižovanie navyše bez váhania prenášala aj pred Janine rovesníčky a kamarátky. Kazuistika zaznamenáva traumatický incident z detstva, kedy Luciu prišla domov navštíviť jej dlhoročná kamarátka. Dievčatá si v detskej izbe spoločne postavili provizórny textilný stan, v ktorom plánovali prespať. V tom však do izby nečakane vtrhla rozzúrená matka, schmatla Luciu za vlasy, bezohľadne ju vytiahla zo stanu pred očami šokovanej kamarátky a začala ju surovo biť a vulgárne urážať. Jediným dôvodom tohto amoku bolo to, že Lucia predtým v dôvernom rozhovore bratovi Marekovi neopatrne spomenula, že ju matka opäť bezdôvodne zbila. Pre tieto neustále bitky, napádanie a permanentné osočovanie Lucia prežívala obrovský odpor k domovu a odmietala sa po vyučovaní vracieť zo školy.

Určitý záblesk nádeje a vidina lepších časov svitli v momente, keď sa do rodinného domu vrátil bývať najstarší brat Tomáš, ktorý už mal vlastnú manželku a rodinu. Lucia bola v tej chvíli najšťastnejšia pod slnkom a príchod brata vnímala ako svoje osobné „druhé Vianoce“. Do tohto momentu vkladala reálnu nádej, že prítomnosť ďalších dospelých svedkov situáciu upokojí a matka nebude taká „hlúpa“, aby dcéru mlátila a ponižovala priamo pred nimi. Tento predpoklad sa však ukázal ako fatálny omyl. Jediné, čo sa v rodinnom systéme zmenilo, bola matkina stratégia. Matka Luciu začala v dome cielene odchytať, násilím ju zaťahovala do prázdnych, uzatvorených izieb a tam za zatvorenými dverami pokračovala v rovnakej intenzite ponižovania a bitiek. V tejto fáze Lucia upadla do stavu hlbokkej apatie a rezignácie. Začala intenzívne nenávidieť celý svoj život, okolitému svetu zostala absolútne ľahostajná a jediným zmyslom jej prežívania, na ktorý sa upínala, boli víkendy strávené v bezpečnom prostredí u otca.

Zásadný zlom v živote klientky nastal v momente, keď si najstarší brat Tomáš plne uvedomil rozsah, brutalitu a chorobnosť matkinho správania voči jeho mladšej sestre. Tomáš sa rozhodol prelomiť mlčanie a o celom domácom terore informoval otca Alexandra. Otec okamžite podnikol právne kroky a podal na príslušný súd oficiálny návrh na zmenu osobnej starostlivosti o maloletú dcéru. Súd po preskúmaní rodinných pomerov návrhu v plnom rozsahu vyhovel. Lucia bola zverená do výchovy otca, presťahovala sa do jeho domácnosti a kompletne zmenila školské prostredie, čím získala bezpečné útočisko. Stretávanie s matkou dnes Lucia obmedzuje na absolútne minimum, hoci súd matke formálne neodňal právo na styk s dcérou. Matka si síce ani pri občasných, zriedkavých stretnutiach neodpustí verbálne útoky, ponižovanie Lucie a rozprávanie nechutných, osočujúcich vecí na adresu svojho exmanžela, avšak s fyzickým násilím prestala. Práve v tomto období relatívneho bezpečia, kedy opadol akútny stres, sa však u Lucie začala naplno prejavovať odložená posttraumatická stresová reakcia a vážne psychické problémy, ktoré sa somatizovali do masívneho vypadávania vlasov.

Životný osud žiadneho zo súrodencov v tejto dysfunkčnej rodine nebol ľahký a každé z detí si so sebou nesie hlboké jazvy. Najstarší syn Tomáš bol v detstve permanentne surovo bitý oboma rodičmi, otec mu pravidelne vulgárne nadával do „debilov“ a matka z neho chcela pred rozvodovým konaním cielene a účelovo urobiť psychicky narušeného jedinca, aby pred súdom demonštrovala a dokázala, že otec ich syna psychicky úplne zničil. Prostredný syn Patrik, hoci bol v detstve milovaný a protežovaný oboma rodičmi, neskôr prežil fatálnu, ťažkú autonehodu na motocykli. Pri tejto havárii utrpel vážne zranenia hlavy a kompletnú stratu pamäti, ktorá sa do dnešného dňa obnovila len veľmi čiastočne a fragmentovane. Otec Alexander navyše z tejto tragickej nehody iracionálne viní najstaršieho syna Tomáša, hoci ten v čase nešťastia nebol na mieste vôbec prítomný. Sama Lucia sa dnes nachádza v bode, kedy sa internalizovaná trauma prejavuje hlbokou krízou identity. Vníma sa ako dieťa, ktoré do určitého momentu vlastne nechcel ani otec, ani mama.

Na prahu dospelosti v jej vnútri neustále rezonuje ťaživá, úzkostná existenčná otázka, ktorá definuje jej strach z budúcnosti: *„Akou matkou budem ja sama v budúcnosti voči svojim vlastným deťom?“*

Záver kazuistiky

Komplexná diagnostika v rokoch 2021 – 2022 potvrdila u klientky úzkostnú poruchu a psychosomatické prejavy, ktoré boli priamym dôsledkom chronickej emočnej deprivácie a neadekvátneho prístupu matky. Na základe pravidelných psychologických, psychiatrických a špeciálno-pedagogických vyšetrení je nevyhnutná kontinuálna terapia na spracovanie traumy. Vzhľadom na dospelosť klientky a jej aktuálne odmietanie odbornej pomoci sú možnosti priamej sociálno-psychologickej intervencie extrémne limitované. Práca v režime „nariadenej starostlivosti“ už nie je legislatívne možná. V oblasti pomáhajúcich profesií je potrebné zvoliť nízko prahový prístup - jedinou možnosťou je ponechať pre Luciu otvorené dvere bez nátlaku. Akceptácia jej odmietnutia môže paradoxne časom vybudovať dôveru, ktorú v minulosti nezažila. Druhou možnosťou je edukácia podpornej siete, v tomto to prípade otca. Keďže Lucia žije u otca, pozornosť sa presúva na neho. Otec musí byť inštruovaný, ako

reagovať na jej úzkostné stavy a ako ju citlivo motivovať k návratu do terapie bez toho, aby uplatňoval svoje staré autoritárske vzorce.

Prognóza vývoja prípadu je nateraz nepriaznivá, respektíve neistá. Bez systematickej psychoterapie a intenzívneho sociálneho sprevádzania hrozí opakovanie úzkostnej poruchy, hlboká sociálna izolácia a trvalé poškodenie psychosomatického zdravia.

Z hľadiska sociálnej práce absentujúca odborná pomoc zvyšuje riziko zlyhania klientky v procese sociálnej integrácie a osamostatňovania sa. Pretrvávajúce úzkostné stavy a nízka sebaúcta môžu negatívne ovplyvniť jej edukáciu, čo v budúcnosti výrazne limituje jej uplatniteľnosť na trhu práce a zvyšuje riziko ekonomickej závislosti či sociálneho vylúčenia. „Motivácia je základnou jednotkou pre rozvoj každého človeka. Ak človek vníma vo svojej činnosti motiváciu, je veľká pravdepodobnosť pracovitosti, vytrvalosti, cieľavedomosti a životným vzdelávaním.“ (Bujdová, Špánik, 2018, s. 57) Najväčším sociálnym rizikom zostáva reálna hrozba, že bez odborného spracovania rodinnej patológie Lucia v dospelosti nedokáže vytvoriť zdravý, koordinovaný partnerský záväzok založený na dôvere a spoločnom rozhodovaní, čím sa transgeneračný prenos traumy a nefunkčných vzorcov rodinného správania stane realitou. Nádej na zvrat spočíva v tom, že Lucia v budúcnosti – pod vplyvom nastávajúcej partnerskej krízy, tlaku sociálneho prostredia alebo eskalácie úzkostí – sama dobrovoľne vyhľadá pomoc. „Ak sociálny pracovník pochopí, v ktorej tranzitnej fáze sa rodina nachádza, môže jej pomôcť redefinovať pravidlá tak, aby symptóm (problémové správanie) stratil svoju stabilizačnú funkciu a stal sa nadbytočným.“ (Vansač - Noga, 2026, s.106) V takom momente bude kľúčová úloha sociálneho pracovníka v pozícii manažéra prípadu, ktorý klientke sprostredkuje sieť nadväzujúcich sociálnych služieb, krízovej intervencie a psychoterapeutickej pomoci, na ktorú bola prostredníctvom odborných vyšetrení v rokoch 2021 – 2022 metodicky pripravovaná.

Záver

Predkladaný príspevok analyzoval deštruktívny vplyv rodinnej patológie na psychické a somatické zdravie jedinca prostredníctvom prípadovej štúdie adolescentnej klientky Lucie. Teoretické a praktické poznatky jednoznačne potvrdili, že rodina zohráva nezastupiteľnú úlohu ako primárny socializačný činiteľ. Ak však namiesto bezpečného prístavu vykazuje chronickú dysfunkciu v podobe alkoholizmu, domáceho násilia a emočného chladu, dochádza k postupnej deštrukcii osobnosti dieťaťa a k vzniku hlbokých traumatických rán. Tieto rany sa často naplno aktivujú až v období dospievania. Kazuistika jasne poukázala na závažný rozpor medzi navonok stabilným, primeraným materiálnym zabezpečením rodiny a skrytou emocionálnou depriváciou či terorom. Dlhodobý tlak a potláčaná úzkosť napokon vyústili do závažných psychosomatických ťažkostí. V súčasnosti, kedy je klientka už dospelá a odbornú pomoc odmieta, sa možnosti priamej sociálno-psychologickej intervencie stávajú extrémne limitovanými. Práca upriamila pozornosť na nevyhnutnosť zásadnej zmeny stratégie pomáhajúcich profesií. V takto špecifických prípadoch je potrebné prejsť od direktívnych metód k nízkoprahovému prístupu a k intenzívnej edukácii podpornej sociálnej siete – v tomto prípade otca, u ktorého klientka žije. Z hľadiska prognózy v sociálnej práci zostáva prípad nateraz vysoko rizikový. Absencia kontinuálnej terapie priamo ohrozuje úspešnú sociálnu integráciu klientky, jej uplatniteľnosť na trhu práce a prehĺbuje riziko sociálneho vylúčenia.

Najväčším nebezpečenstvom však zostáva hrozba transgeneračného prenosu traumy. Z dlhodobého hľadiska preto nemožno rezignovať ani na primárnu prevenciu domáceho násilia, ktorej súčasťou je odborné vzdelávanie a zvyšovanie citlivosti na jeho prejavy (Vallová, 2014). Absencia zdravých vzorcov správania z primárnej rodiny môže klientke v budúcnosti znemožniť vybudovať vyvážený partnerský záväzok založený na vzájomnej dôvere a spoločnom rozhodovaní. Príspevok v tomto smere podčiarkuje dôležitosť pripravenosti sociálnych pracovníkov v pozícii manažérov prípadu, ktorí musia byť pripravení poskytnúť klientke sieť nadväzujúcich služieb v momente, kedy sa v budúcnosti rozhodne pomoc dobrovoľne vyhľadať.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Mgr. Stanislav Špánik, PhD., MBA

Použité zdroje

1. BUJDA, S. a F. GEREC, 2026. Komunitné centrá ako nástroj sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít. In: *Mladá veda* [online]. Roč. 14, č. 3, s. 370–379 [cit. 4. júla 2026]. ISSN 1339-3189. Dostupné z: https://www.mladaveda.sk/casopis/2026_03/
2. BUJDA, S. a L. VARGOVÁ, 2023. Sociálny pedagóg na školách a v školských zariadeniach. In: *Prohuman* [online]. Č. 17, júl, s. 1–19 [cit. 7. júla 2026]. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/pedagogika/socialny-pedagog-na-skolach-a-v-skolskych-zariadeniach>
3. BUJDA, S., 2021. Životný zápas bez alkoholu = A life struggle without alcohol. In: *Prohuman* [online]. Č. 16, jún, s. 1–5 [cit. 4. júla 2026]. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/zivotny-zapas-bez-alkoholu>
4. BUJDOVÁ, N. a S. ŠPÁNIK, 2018. Animácia ako jedna z možností pôsobenia na mládež v špeciálnych výchovných zariadeniach. In: Martin TKÁČ a Marianna PETRIČKOVÁ, eds. *Výzva pre mladého človeka: stratený, hľadaný, neustále nachádzaný: evanjelizácia, pastorácia, animácia: zborník príspevkov z vedeckej konferencie* [CD-ROM]. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, s. 48–77. ISBN 978-80-555-2137-4.
5. DVONČ, Radovan, 2025. Rodina a sociálna práca. In: *Prohuman* [online]. 1. apríla [cit. 9. júla 2026]. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/rodina-a-socialna-praca>
6. KIMPANOVÁ, L., I. BALÁŽI a M. OLÁH, 2023. Domáce násilie páchané na ženách v kontexte povedomia o krízovej intervencii. In: *Sociálno-zdravotnícke spektrum*. Č. 27, s. 1–14. ISSN 1339-1577. ISSN online 1339-2379.
7. ŠPÁNIK, S., 2026. Sociálna práca s odídenkami z Ukrajiny: od krízovej intervencie po stabilizáciu. In: *Mladá veda* [online]. Roč. 14, č. 3, s. 380–387 [cit. 1. júla 2026]. ISSN 1339-3189. Dostupné z: https://www.mladaveda.sk/casopis/2026_03/
8. VALLOVÁ, J., 2014. Primárna prevencia domáceho násilia a vzdelávanie ako súčasť primárnej prevencie. In: *Sociálno-zdravotnícke spektrum*. Č. 11, s. 1–6. ISSN 1339-1577. ISSN online 1339-2379.
9. VANSÁČ, Peter a Vladimír NOGA, 2026. Aplikácia kľúčových teoretických prístupov v sociálnej práci s rodinou. In: Anna BÉREŠOVÁ, ed. *Fórum vedeckého poznania a ľudskej dôstojnosti v sociálnej práci: zborník príspevkov z vedeckej konferencie pri príležitosti Svetového dňa sociálnej práce*. 1. vyd. Rožňava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, s. 86–109. ISBN 978-80-8132-326-3.
10. VRBA, Z., 2026. Manželství jako nejlepší forma vyjádření vztahu Ty & Já. In: *Mladá veda / Young Science* [online]. Roč. 14, č. 3, s. 403–411 [cit. 9. júla 2026]. ISSN 1339-3189. Dostupné z: https://www.mladaveda.sk/casopis/2026_03/

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189